

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра професійної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету рибного
господарства та
природокористування

Бойко П.М.

“27” серпня

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.05 ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень третій «освітньо-науковий»
(бакалавр, магістр, доктор філософії)

спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація (освітня програма) Водні біоресурси та аквакультура
(назва спеціалізації)

факультет рибного господарства та природокористування
(назва факультету)

Робоча програма з дисципліни «Філософія науки» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 207 «Водні біоресурси та аквакультура».

Розробники:

доктор філософських наук, професор Берегова Г.Д.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри професійної освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Схвалено на Вченій раді факультету рибного господарства та природокористування

Протокол №1 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри
«27» серпня 2019 року

(підпис)

(Берегова Г.Д.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни «Філософія науки»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов'язковий компонент. Цикл загальнонаукової підготовки.	
	Освітня програма «Водні біоресурси та аквакультура»		
Змістових частин – 2	Спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й, 2-й	1-й, 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи аспіранта – 6 год.	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий), доктор філософії (PhD)	Лекції	
		22 год.	22 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	22 год.
		Самостійна робота	
		136 год.	136 год.
		Вид контролю: залік / екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1 : 3;

для вечірньої форми навчання – 1 : 3.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: спонукання здобувачів до філософського осмислення сучасної дійсності, підвищення їхнього рівня абстрактного мислення як необхідної умови формування загальної й наукової культури мислення.

Завдання дисципліни: ввести здобувачів у сферу формування, функціонування і розвитку духовного виробництва, що продукує знання з основних проблем буття, мислення і пізнання; сприяти становленню в них наукового світогляду та творчого мислення; націлити майбутніх фахівців сільського господарства на ціннісні орієнтири, що відповідають вимогам часу.

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни. Після вивчення дисципліни здобувач повинен:

Знати:

- ❖ специфіку філософського знання та його місце в системі гуманітарних наук;
- ❖ основні філософські категорії й парадигму їх сучасного використання;
- ❖ етапи розвитку світової та вітчизняної філософської думки;
- ❖ сутність сучасних неklasичних філософських систем;
- ❖ головні світоглядно-філософські проблеми сьогодення;
- ❖ рівні та форми виявлення буття;
- ❖ основи гносеології;
- ❖ специфіку і структуру наукового пізнання;
- ❖ проблеми філософської антропології;
- ❖ ціннісну природу культуротворення;
- ❖ основні категорії соціальної філософії;
- ❖ глобальні проблеми сучасності та можливі шляхи їхнього розв'язання.

Уміти:

- ❖ засвоїти специфіку філософського осягнення дійсності;
- ❖ вільно володіти понятійно-категоріальним апаратом філософії;
- ❖ оперувати набутими історико-філософськими знаннями при виробленні власної світоглядної позиції;
- ❖ застосовувати набуті знання при аналізі нагальних проблем сьогодення;
- ❖ розкривати взаємозв'язок між явищами, виявляти й аналізувати суперечності;
- ❖ використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій діяльності;
- ❖ написати статтю (реферат), підготувати доповідь на наукову конференцію (семінар) з філософської проблематики;
- ❖ творчо підходити до вирішення фахових завдань.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії повинні досягти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК8. – Обізнаність та розуміння філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямків і закономірностей розвитку сучасної науки;

ЗК9. – Здатність до вмілого інтегрування філософських методів дослідження у власну наукову діяльність;

ЗК2. – Здатність спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності.

Фахові компетентності (ФК)

ФК3. – Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження за спеціальністю, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН8. – Вміти орієнтуватися в складних філософських питаннях сучасної науки і способах їх вирішення, вміло застосовувати отримані знання в процесі наукових досліджень;

ПРН11. – Знати та розуміти сучасні методи та методики закладання лабораторних дослідів у рибництві;

ПРН12. – Вміти визначати оптимальну схему проведення досліджень у рибництві з врахуванням запланованого отриманого результату;

ПРН2. – Виявляти ініціативу і самостійність в різноманітних видах діяльності, брати відповідальність за результати своєї професійної діяльності, дотримуватись професійної етики та корпоративної культури.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина 1.

Покликання філософії, її історичні типи та методологічні засади.

Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.

Філософія як вищий тип світогляду, його особливості. Предмет філософії. «Основне питання» філософії та його складові. Мета і зміст філософії. Функції філософії. Структура філософії. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.

Тема 2. Генеза світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження.

Природа філософії західного та східного типу, їх взаємодоповнюваність і оригінальність. Канонічні джерела, світоглядні ідеї та філософські школи Стародавньої Індії. Особливості та основні напрями Давньокитайської філософії. Поняття античної філософії. Етапи її розвитку та загальні особливості. Антична філософія досократівського періоду. Натурфілософські ідеї представників Мілетської школи. Діалектика та гносеологія Геракліта. «Числова філософія» піфагорійців. Атомістичне вчення Демокрита. Ідеї та представники високої класики у розвитку античної філософії. Філософські погляди та метод Сократа. Об'єктивний ідеалізм Платона. Філософське вчення Аристотеля. Загальні риси, провідні школи та ідейні здобутки пізньої античної філософії. Епікуреїзм. Стоїцизм. Скептицизм. Неоплатонізм. Основні риси середньовічної християнської філософії. Патристика. А. Августин. Схоластика. Т. Аквінський. Містика. Б. Клервоський. Дж. Бонавентура. Загальна характеристика ренесансної філософії: специфіка, коло проблем, представники. Натурфілософія епохи Відродження. М. Кузанський. Г. Галілей. М. Коперник. Дж. Бруно. Соціально-політичні доктрини ренесансної епохи. Н. Макіавеллі. Т. Мор. Т. Кампанелла.

Тема 3. Генеза світової філософії: Новий і Новітній час.

Наукоцентризм філософії Нового часу. Розвиток методології та гносеології у філософії Нового часу. Провідні філософські позиції в тлумаченні пізнання. Емпіризм Ф. Бекона. Рационалізм Р. Декарта. Емпіризм Дж. Локка. Онтологія Нового часу про світобудову та місце в ній людини. Дуалізм Р. Декарта. Пантеїзм Б. Спінози. Монадологія Г. Лейбніца. Філософія французького Просвітництва про місце і роль людини в світі. Вольтер.

Ж.-Ж. Руссо. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії. Імануїл Кант – засновник німецької класичної філософії. Філософія Г. В. Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха. Загальні особливості філософії кінця XIX–XX ст. Основні ідеї сциєнтистської філософії (позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм). Філософські течії антропологічного спрямування («філософія життя»; екзистенціалізм; психоаналіз і неофрейдизм тощо). Релігійна філософія XX ст. (неотомізм; тейярдизм тощо).

Тема 4. Традиції розвитку філософської думки в Україні.

Загальні особливості української філософії та етапи її розвитку. Філософські джерела та ідеї часів Київської Русі. Філософія українського гуманізму. Поява професійної філософії в Україні. Філософія в Києво-Могилянській академії. Життя та філософська творчість Г. Сковороди. Філософія України другої половини XIX – початку XX ст. Особливості розвитку української філософії XX ст.

Змістова частина 2. Методологічні засади філософії.

Тема 5. Філософське розуміння світу.

Світ як єдність об'єктивної дійсності та дійсності людських сутнісних сил. Філософський зміст категорії «буття». Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття. Матерія як субстанція. Історичні уявлення про матерію. Рух як спосіб існування матерії. Види руху. Простір і час – форми буття матерії. Основні властивості простору і часу.

Тема 6. Феноменологія свідомості.

Проблема онтологічного статусу свідомості. Основні концепції походження свідомості. Соціокультурна сутність свідомості. Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції індивідуальної свідомості. Суспільна свідомість та її форми.

Тема 7. Пізнання і його основні форми.

Поняття пізнання та його змістові складові. Основні принципи пізнання. Види пізнання та їх взаємозв'язок. Рівні та форми пізнання. Пізнання як процес. Поняття істини у пізнанні. Критерії істинності знань. Особливості, рівні та форми наукового пізнання. Основні методи наукового пізнання.

Тема 8. Людина як предмет філософського осмислення.

Проблематичність людського буття. Буття, життя та існування людини. Проблема походження людини. Співвідношення понять «людина – індивід – особа – особистість – індивідуальність». Природне та соціальне, персональне та трансцендентальне в людині. Вихідні цінності людського буття. Свобода, її види та характер виявів. Смерть, безсмертя та проблема смислу життя.

Тема 9. Суспільство: основи філософського аналізу.

Основні підходи до розуміння суспільства у філософській традиції. Сучасні філософські концепції суспільства. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Основні сфери життєдіяльності суспільства. Матеріальне виробництво. Соціальна структура суспільства. Соціальна група та її типи. Історичні форми спільності людей. Суспільство як система соціальних відносин та їх типологія.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний зміст навчальної дисципліни		Кількість годин			
		денна та вечірня форми навчання			
		усього	у тому числі		
л.	п.		с.р.		
<i>Змістова частина 1. Покликання філософії, її історичні типи та методологічні засади</i>					
Тема 1.	Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.	20	2	2	16
Тема 2.	Генеza світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження.	20	4	2	14
Тема 3.	Генеza світової філософії: Новий і Новітній час.	20	2	2	16
Тема 4.	Традиції розвитку філософської думки в Україні.	20	2	4	14
<i>Разом за змістовою частиною 1</i>		80	10	10	60
<i>Змістова частина 2. Методологічні засади філософії</i>					
Тема 5.	Філософське розуміння світу.	20	4	2	14
Тема 6.	Феноменологія свідомості.	20	2	2	16
Тема 7.	Пізнання і його основні форми.	20	2	2	16
Тема 8.	Людина як предмет філософського осмислення.	20	2	2	16
Тема 9.	Суспільство: основи філософського аналізу	20	2	4	14
<i>Разом за змістовою частиною 2</i>		100	12	12	76
Усього з навчальної дисципліни		180	22	22	136

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.	2
2	Генеza світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження.	4
3	Генеza світової філософії: Новий і Новітній час.	2
4	Традиції розвитку філософської думки в Україні.	2
5	Філософське розуміння світу.	4
6	Феноменологія свідомості.	2
7	Пізнання і його основні форми.	2
8	Людина як предмет філософського осмислення.	2
9	Суспільство: основи філософського аналізу	2
Разом:		22

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.	2
2	Генеza світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження.	2
3	Генеza світової філософії: Новий і Новітній час.	2
4	Традиції розвитку філософської думки в Україні.	4
5	Філософське розуміння світу.	2
6	Феноменологія свідомості.	2
7	Пізнання і його основні форми.	2
8	Людина як предмет філософського осмислення.	2
9	Суспільство: основи філософського аналізу	4
Разом:		22

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Філософія як теоретична основа світогляду.	6
2	Поняття методу філософської рефлексії.	4
3	Особливості філософії Давньої Індії.	6
4	Особливості філософії Давнього Китаю.	4
5	Концепція буття у філософії елеатів.	6
6	Схоластика та містика як провідні напрями середньовічної філософії: тотожне та відмінне.	4
7	Вихідні ідеї філософії гуманізму та їх світоглядне значення.	6
8	Проблема метода і методології у філософії Нового часу.	4
9	«Категоричний імператив» І. Канта.	6
10	Основні ідеї філософії неопозитивізму та їх значення для розвитку пізнання.	4
11	Проблема людини та її свободи у філософії екзистенціалізму.	6
12	Філософія Г.С. Сковороди.	4
13	Основні напрями розвитку філософської думки в українській діаспорі.	6

1	2	3
14	Вихідні концепції буття в історії філософії.	6
15	Роль сучасної науки у розумінні процесу розвитку.	6
16	Особливості прояву просторово-часових якостей у соціальних процесах, живій і неживій природі.	4
17	Основні концепції походження свідомості.	6
18	Інтуїтивний спосіб пізнавального осягнення реальності.	4
19	Істина, неправда, дезінформація, омана.	6
20	Софістика та еkleктика – альтернативи діалектики як логіки.	4
21	Світоглядне та методологічне значення законів діалектики.	6
22	Проблема людської свободи в історико-філософській традиції.	4
23	Смисложиттєві виміри буття людини.	4
24	Економічна сфера суспільства.	4
25	Соціальна сфера суспільства.	6
26	Духовна сфера суспільства.	4
27	Співвідношення понять «цивілізація» і «культура».	6
Разом:		136

8. Методи навчання

За джерелом інформації:

- ⌘ *словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point презентація), практичні заняття, пояснення, розповідь, бесіда;
- ⌘ *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- ⌘ *практичні*: вправи.

За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів:

- ⌘ індуктивні;
- ⌘ дедуктивні;
- ⌘ аналітичні;
- ⌘ синтетичні.

За ступенем самостійності мислення:

- ⌘ репродуктивні;
- ⌘ пошукові;
- ⌘ дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю:

- Ⓐ під керівництвом викладача;
- Ⓑ самостійна робота здобувачів вищої освіти.

9. Методи контролю

Усне опитування, письмове фронтальне опитування, тестування, підсумковий залік (I семестр), підсумковий екзамен (II семестр).

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістова частина 1				Змістова частина 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
6	8	8	6	6	6	6	6	8		

T1, T2 ... T9 – теми змістової частини.

Схеми оцінювання ДВНЗ «ХДАУ»

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Національна шкала оцінювання	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

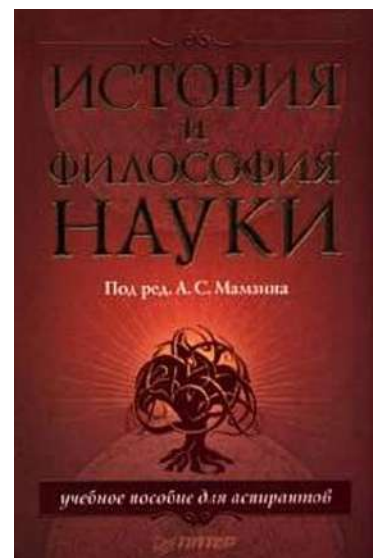
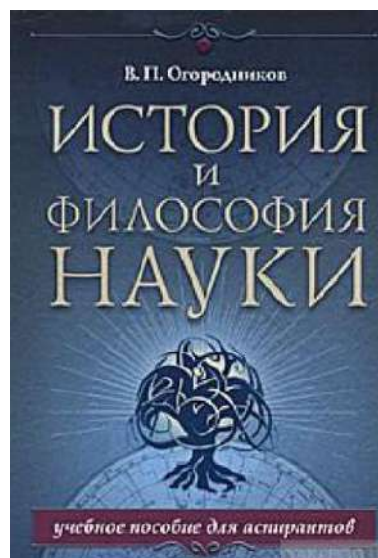
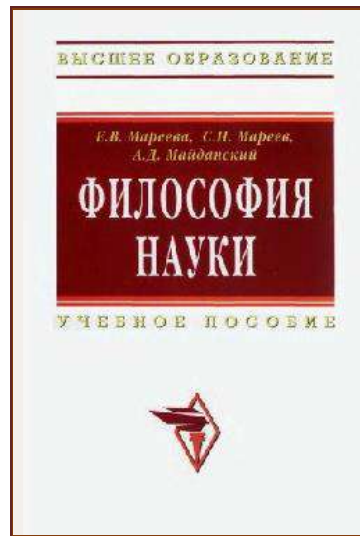
11. Методичне забезпечення

1. Берегова Г. Д., Герасименко М. В. Плани семінарсько-практичних занять з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів). Херсон: «Олді-плюс», 2019. 28 с.
2. Берегова Г. Д., Герасименко М. В. Словник філософських понять і термінів. Херсон: «Олді-плюс», 2019. 76 с.
3. Герасименко М. В. Філософія. Частина 1. Покликання філософії та її історичні типи. Тестові завдання для поточного контролю знань. Херсон: РВВ «Колос» ХДАУ, 2016. 66 с.
4. Герасименко М. В. Філософія. Частина 2. Методологічні засади філософії. Тестові завдання для поточного контролю знань. Херсон: РВВ «Колос» ХДАУ, 2016. 56 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Аверюшкин А.Н., Александрова З.А, Башкалова В.А. и др. Философия науки. Хрестоматия. 2005. 1177 с.
2. Андрусів Л. З. Філософія: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. 158 с.
3. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. Мала академія Наук України, 2017. 238 с.
4. Берегова Г. Д. Генеза розвитку філософської думки: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль І. Херсон: Айлант, 2010. 120 с.
5. Берегова Г. Д. Філософське розуміння світу: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль ІІ. Херсон: Айлант, 2010. 104 с.

6. Берегова Г. Д., Лещенко А. М. Філософія суспільства та людини: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль ІІІ. Херсон: Айлант, 2011. 148 с.
7. Воронюк О. Л. Філософія: підручник. 2-ге вид., випр. К.: Медицина, 2015. 224 с.
8. Гришунин С. И. Философия науки: Основные концепции и проблемы. Учебное пособие. М.: Либроком, 2009. 224 с.
9. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підручник. Х.: Право, 2015. 432 с.

10. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. В 4 т. Київ: Дух і літера, 2009–2017.
11. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2012. 139 с.
12. Кулик О. В. Філософія: Навч. посібник для вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації. Дніпропетровськ: Монолит, 2013. 692 с.
13. Лузан А. О. Вступ до філософії: навчальний посібник для студ. вузів. К.: Центр учбової літ. (ЦУЛ), 2013. 135 с.
14. Мамзин А.С. История и философия науки: учебное пособие для аспирантов. Санкт-Петербург, 2008. 304 с.
15. Мареева Е. В., Мареев С. Н., Майданский А. Д. Философия науки. М.: Инфра-М, 2010. 333 с.
16. Огородников В. История и философия науки: учебное пособие для аспирантов. Санкт-Петербург, 2011. 368 с.
17. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 3-тє видання, перероб. і доповн. Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО В.М. Піча, 2015. 506 с.
18. Пішак О.В. Філософія: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2014. 177 с.
19. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник. Вид. 3-тє, стер. К.: Академвидав, 2012. 592 с.
20. Степин В. С. История и философия науки. Университетский учебник. 2016. 424 с.
21. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х.: Право, 2013. 431 с.
22. Філософія : підручник / Людмила Рижак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. - 649 с.
23. Філософія: підручник / В. С. Бліхар, А. Ф. Карась, М. П. Требін [та ін.] / за ред. В. В. Середи, М. М. Цимбалюка. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 428 с.
24. Філософія: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / за наук. ред. А. В. Арістової і С. В. Синякова. К.: НТУ, 2013. 245 с.
25. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2014. 591 с.
26. Філософія: навч. посіб. / Л. В. Губерський та ін.; за ред. д-ра філос. наук, проф. І. Ф. Надольного. 8-е вид., стер. К.: Вікар, 2014. 456 с.
27. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В. Г., Ільїн В. В. К.: Книга, 2015. 528 с.
28. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України. К.: Абрис, 2012. 742 с.
29. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): Навч. посіб. 2-ге вид., стер. / За ред. Л. В. Губерського. К.: Знання, 2012. 621 с.

Допоміжна

1. Августин. Сповідь / Святий Августин; [пер. з лат. Ю. Мушака]. К.: Основи, 2008. 319 с.
2. Аристотель. Нікомахова етика / Аристотель; [пер. з давньогр. В. Ставнюка]. К.: Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
3. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. К.: Дух і Літера, 2012. 408 с.
4. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г., Ярошовець В. І. Філософія як історія філософії: Підручник / За загальною редакцією В. І. Ярошовця. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
5. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. Мир философии. В 2-х ч. М., 1991.
6. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу / З нім. пер. П. Тарашук; Наук. ред. пер. Ю. Кушаков. К.: Основи, 2004. 548 с.

7. Гоббс Томас. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / Тамара Польська (наук. ред.), Ростислав Димерець (пер. з англ.). К.: Дух і Літера, 2000. 600 с.
8. Гусев В. І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. Курс лекцій. Навчальний посібник. К.: Либідь, 1994. 256 с.
9. Дахній А. Й. Нариси історії західної філософії XIX–XX ст.: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 486 с.
10. Декарт Р. Міркування про метод. Психологія і сусп.-во. 2015. № 2. С. 37–46.
11. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період [ред. Леонід Фінкельштейн]. К.: Факт, 2006. 154 с.
12. Зарубіжна філософія XX століття / за ред. Г. І. Волинки. К.: Довіра, 1993. 239 с.
13. Захара І. С. Українська філософія: навч. посіб. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, філос. ф-т. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 353 с.
14. Історія світової та української філософії: навчально-методичний посібник: для студентів усіх спеціальностей і форм навчання. Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; [уклад. О. П. Бойко]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 121 с.
15. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. К.: Юніверс, 2000. 501 с.
16. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. К.: Книга, 2005. 528 с.
17. Кушаков Ю. В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу: навч. посіб. К.: Центр навч. літ., 2006. 572 с.
18. Лейбниц Г. В. Монадологія. Соч.: В 4 т. М., 1982. Т. 1. С. 313–429.
19. Локк Дж. Розвідка про людське розуміння. У чотирьох кн. Кн. 2: Про ідеї. Х.: Акта, 2002. Гл.1. Про ідеї навзагал та про їхнє походження. С. 5–33.
20. Лук'янець В. Фундаментальна наука і науковий світогляд у перспективі XXI сторіччя. Філософська думка. 2006. № 3. С.3–25.
21. Марти А. Что такое философия. Логос. 2004. № 1. С. 169–185.
22. Мозгова Н. Г. Київська духовна академія (1819–1920): філософський спадок. К.: Книга, 2004. 320 с.
23. Мислителі німецького Романтизму / Упорядники: Л. Рудницький та О. Фешовець. Івано-Франківськ: вид.-во «Лілея-НВ», 2003.
24. Ніцше Ф. Так казав Заратустра; Жадання влади / А. Онишко (пер.), П. Тарашук (пер.). К.: Основи, 2003. 437 с.
25. Патнэм Х. Разум, истина и история. М., 2002. 323 с.
26. Платон. Держава / Платон; [пер. з давньогр. Д.Коваль]. 2-е вид. К.: Основи, 2005. 335 с.
27. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат / Володимир Литвинов (пер.). К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. 237 с.
28. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии. М.: Республика, 2000. 639 с.
29. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т. К.: Наукова думка, 1973.
30. Сушинський Б. І. «Велесова книга» предків. «Велесова книга» у перекладі та літературній інтерпретації Б. Сушинського / Ред. О. П. Чередниченко. Київ-Одеса: Вид. Дім ЯВФ, 2004. 256 с.
31. Омельченко Ю. В. Філософія XX–XXI століть: імена: біограф. словник. К.: Фенікс, 2015. 211 с.
32. Фрейд З. Толкование сноведений. СПб.: Азбука классика, 2006. 318 с.
33. Фома Аквинский. Доказательства бытия Бога в «Сумме против язычников» и в «Сумме теологии». М., 2002. 148 с.
34. Фромм Э. Забытый язык. Иметь или быть? М.: АСТ, 2009. 442 с.

35. Хайтун С. Д. Человечество на фоне универсальной эволюции: сценарии энергетического будущего. Вопросы философии. 2005. № 11. С. 90–105.
36. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди. Х.: Прапор, 2004. 272 с.
37. Шрамко Я. Що таке аналітична філософія? Філософ. думка. 2011. № 3. С. 10–27.

13. Інформаційні ресурси

1. Гносеологія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Історичні типи світогляду. URL: <http://www.br.com.ua/referats/Philosophy/9829.htm>
3. Натурфілософія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Німецька класична філософія. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi6.html>
5. Номіналізм. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Основне питання філософії. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
7. Філософія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%E1%EE%F4%B3%FF>
8. Філософія життя. URL: <http://books.br.com.ua/41679>
9. Філософія Нового часу. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-5355-1.html>
10. Філософія Середньовіччя. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
11. Філософія Г. Сковороди. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-4519-1.html>